

Att lyssna till rörelsen

När Olof Palme valdes till ordförande i SAP fick han som bekant av Tage Erlander rådet att "lyssna till rörelsen". Om och när han gjorde det under den senaste partikongressen, bör det ha varit med blandade känslor.

Kongressen har alltmer kommit att domineras av en ny generation socialdemokratiska politruker, komna till partiet inte under de skapande kampåren utan under maktägandets decennier. De representerar i stor utsträckning inte bara partiet utan också och kanske främst den socialdemokratiska fackliga och politiskt-ekonomiska maktapparaten, alltså hela floran av socialdemokratisksk folkrörelser. De är radikala och makt-hungriga. De kräver socialisering och fortsatt maktutvidgning för sina egna apparater och sitt eget folk.

Det säger åtskilligt om hr Palmes auktoritet inom partiet – man kan snart tala om personkult – och hans faktiska förmåga att han någorlunda lyckades hålla sin församling i styr. På åtskilliga punkter blev han i alla fall överkörd; de viktigaste gällde kongressbesluten om socialisering av läromedlen och om läkemedelsindustrin.

På den första punkten lär varken hr Palme eller hans förtrogna lyssna på rörelsen. Ett sådant beslut skulle utmana författaropinionen, där socialdemokraterna genom hr Lidboms försök att underminera upphovsmannarätten redan fått se sin ställning försvagas. Därtill skulle ett förstatligande av läromedelsproduktionen ge en olycksbådande prägel av likriktningssträvanden från socialdemokratins sida, vars allmänpolitiska effekt kan bli i hög grad besvärande.

I fråga om läkemedelsindustrin innebar

kongressbeslutet i praktiken ett krav till regeringen att socialisera den. Men hr Palme lyckades få beslutet utformat så att han fick både en viss rörelsefrihet och ett andrum. Kongressens beslut var nämligen att "läkemedelsindustrin skall sammanföras i samhällets regi". Det kan betyda vad som helst, och tillsvidare skall nu innebörden i denna formel utredas. Men man skall inte göra sig några illusioner. Om socialdemokraterna efter 1976 års val skulle sitta kvar vid makten, stödda på en egen majoritet eller på de pålitliga kommuniströsterna, kommer "den samhälleliga" regin över läkemedelsindustrin att få en klart statsocialistisk prägel. Såvida man nu inte tar steget fullt ut och direkt förstatligar hela industrin på en gång. Men det blir ett dyrbart nöje; aktieägarna skall ju ha ersättning, om inte annat så i obligationer. Hr Lidbom är emellertid mannen att hitta de juridiska formerna för att statsövertagandet skall bli så billigt som möjligt. Tillsvidare lär frågan få vila över valet.

Ty det råder ingen tvekan om att socialdemokraterna nu blivit allvarligt oroade inför de växande utsikterna till en borgerlig valseger 1976. Man räddade regimen med ett nödrop i 1973 års val, och läget inom väljaropinionen har sedan dess icke utvecklats till socialdemokraternas fördel.

Snarast bör Sifo-siffrorna för september, publicerade mitt under partikongressen, ha fått de majestätiska tonerna i internationa-len att stocka sig i partifolkets strupar, särskilt i strofen: "Vi under skatter dignar ner". Sifo upplyste nämligen att de borgerliga numera har 49,5 % av väljaropinionen, medan socialdemokrater och kommunister stanna-

vid 47,5%. Att detta beror på den allmänt utbredda skattetröttheten är uppenbart. Till på köpet svänger kommunisterna nära den ödesdigra siffran 4% – deras förre partiledare var en av de stora charm-gossarna i svensk politik, medan hr Werner snarare ligger i kön därvidlag. Dessutom förde utvecklingen i Portugal och kommunisternas frenetiska försök att stödja ett totalt kommunistiskt maktövertagande där ha skapat olust inom deras väljarkår. Det går inte att ena dagen säga sanningen om Chile och nästa dag ljuga om Portugal. Diktatur, våld och terror kan inte trollas bort med fraser om "arbetarklassens revolutionära kamp".

Om kommunisterna skulle falla bort ur riksdagen har socialdemokraterna regerat färdigt, såvida inte hr Palme lyckas få en öppning åt höger. Visserligen har socialdemokraterna så starka och väldrillade värdeorganisationer, att de skulle kunna ge särskilt pålitliga partibröder order att rösta kommunistiskt för att rädda kommunisterna kvar i riksdagen. Men det blir en dyrbar och besvärlig operation, vars resultat är svårt att förutse.

Från oppositionens sida kan man alltså konstatera att regeringen och regeringspar-

tiet befinner sig i uppenbara svårigheter. Partikongressen kräver socialiseringar, LO trycker på med en arbetsrättsreform om vars utsträckningar man just inte vet annat än att den kommer att leda till svåra inre slitningar inom företagen och försena livsviktiga beslutsprocesser inom dem. Men några positiva, röstgivande reformer kan socialdemokraterna inte komma med på flera år. Där-om gav hr Sträng ett kärvt besked. Det samhällsekonomiska livet tillåter inte det. Samtidigt ökar förbittringen bland väljarna över ett skattesystem, som i förening med inflationen gör skattebördorna outhärdliga. Inte minst gäller det de stora grupper av mellaninkomsttagare, vilka nu får uppleva marginalskatter, som ännu för något decennium sedan var förbehållna mycket högre inkomstlagen.

Trots allt detta ville partikongressen fortsätta omvandlingen av samhället i socialistisk riktning. Detta är mer än en doktrinär attityd – det är fanatism hos människor, som lever i sin egen apparat såsom professionella förvaltare av politisk makt, och som förlorat kontakten med verkligheten.

Olof Palme får det inte lätt i fortsättningen när han skall lyssna till rörelsen.